

BIBLIOGRAFIJA PISCA: Ludovico (Lodovico) Ariosto rodio se 1474. godine. Bio je najveći pjesnik talijanske renesanse, usporedivan po plastici svojih slika i životnoj djelotvornosti, dakako u stihu, sa slikarima kao što su Giorgione i Tizian, rodio se u Reggio Emiliji. Sljedeci oca, koji je bio u službi vojvoda d, Este, cijela se obitelj seli u Ferraru, gdje je Ariosto, uživajući zaštitu vladarske kuće, stekao klasičnu naobrazbu zajedno s vladarskim sinovima, zanimajući se prije svega za pjesništvo, a zanemarujući studij prava koji je upisao na nagovor oca. Otac mu je umro 1500. godine i tada završava lagano razdoblje Ariostova života jer je otada primoran skrbiti za majku i brojnu braću.

Godine 1503. Postaje osobnim tajnikom kardinala Ippolita d, Este u čijoj je službi ostao do 1517. godine. Te je godine stupio u službu Alfonsa d, Este, vojvode od Ferrare. U razdoblju od 1522. do 1525. godine bio je guverner Garfagnane, provincije u Apeninima. Dvije godine kasnije potajno se, da ne povrijedi osjećaje vanbraćnog sina Virginija, vjenčao svojom dugogodišnjom ljubavi Alessandrom Benucci. Ludovico Ariosto umro je u Ferrari 1533. godine od tuberkuloze. Pored svog najvećeg djela ***Bijesni Orlando***, Ariosto je pisao i pjesme, u mladosti na latinskom jeziku po uzoru na rimske pjesnike, a kasnije uglavnom petrarkistički intoniranu poeziju na talijanskom jeziku. Napiso je i pet komedija, čija se umjetnička vrijednost ne može mjeriti s njegovim najvećim djelom. Romantični ep

Bijesni Orlando (Orlando Furioso) Ariosto je pisao od 1504. do 1514. godine. Djelo je objavljeno 1516. godine, a konačni oblik dobilo je u trećem izdanju 1532. godine. Spjev ima 46 pjesama u strofama od 8 stihova.

LOKALIZACIJA TEKSTA: Radnja se odvija u vrijeme imaginarne opsade Pariza. Nije navedeno vrijeme borbi, ali zbog spominjanja Karla Velikog kao povijesno poznate osobe može se zaključiti da se radnja odvija u VIII. stoljeću. Radnja nije locirana na samo jednom području već se premješta iz okolice Pariza i bojnog polja, preko Gibraltara u Afriku, a kasnije i na sam Mjesec.

ODREĐENJE TEME: Sama fabula Ariostova epa nadovezuje se na viteški spjev ***Zaljubljeni Orlando*** (*Orlando Innamorato*

) darovitog Ariostova prethodnika Mattea Marie Boiarda. Ariosto je živio u dodiru s vladarskom obitelji d, Este došao u doticaj s Boiardovim djelom (koji je svoj ep spjevao po nalogu vladarske obitelji), pa je i tema i konstrukcija fabule

Bijesnog Orlando

zamišljena kao nastavak

Zaljubljenog Orlanda

Temu je vrlo teško odrediti, a ona se nastavlja od mjesta gdje je Boiardo stao- Angelica u bijegu od zaljubljenog Rinalda. Kroz djelo se isprepliću mnoštvo događaja i situacija, stvarnih (Karlo Veliki) i izmišljenih (Medoro) likova. Jedna tema koja sve te situacije i likove međusobno povezuje je u prvom planu zaljubljenost Orlanda i Rinalda u Angelicu te Orlandoovo ludilo u nastupu bijesa i ljubomore. U drugom planu nalazi se ljubav Rinaldove sestre, franacke ratnice Bradamante prema saracenskom vitezu i junaku Ruggieru, te borbe za Pariz i cijeli niz sporednih tema.

FABULA: Podloga za razvitak fabule je imaginarna opsada Pariza oko koje Ariosto veličanstveno zapleo klupko događaja i zbivanja. Saraceni pod vodstvom afričkog kralja Agramantea i španjolskog kralja Marsilia u nastojanjima da osvoje Francusku opsjedaju Pariz. Na celu kršćanske vojske koja brani Pariz je franacki kralj Karlo Veliki. Njegova dva najsajjnija paladina (viteza) su Orlando i njegov rodak Rinaldo. Oni su obojica, kao i mnogi drugi vitezovi, zaljubljeni u kćerku velikog kitajskog kana Angelicu, koju je Orlando doveo s Istoka. Iako rodaci, Orlando i Rinaldo su veliki suparnici u borbi za Angelicu. Angelica je prije voljela Rinalda, ali nesreća je bila u tome što su oboje pili vodu iz magičnog izvora. Ona je pila vodu ljubavi, a on vodu omraze. Angelica je, povrijeđena, kasnije pila vodu omraze, a Rinaldo vodu ljubavi. Tada zaljubljeni Rinaldo počinje tražiti Angelicu, koja mu, puna mrznje, stalno uzimice, kao i također zaljubljenom Orlando. Videći kako njegovi najbolji vitezovi, a i mnoštvo drugih, obožavaju Angelicu, Karlo Veliki pokušava iskoristiti situaciju. Naime, odlučio je zadržati Angelicu kao nagradu onom ratniku koji ubije više poganski Saracena, smatrajući da će Angelica kao nagrada dodatno stimulirati njegove vojnike. Međutim, Angelica, odbijajući sve najslavnije vitezove na celu s Orlando, uspijeva pobjeći i od tog trenutka počinju brojne pustolovine za Orlanda i Rinalda, koji kreću u potragu za njom. Rinaldo, u bjesomučnoj potrazi potican velikom ljubavlju, doživljava mnoge čudesne i fantastične pustolovine. Videći da Angelica nije u Parizu zeli ju nastaviti tražiti, ali Karlo Veliki mu naloži da ode u Englesku i potraži pomoć. U svom traganju ponovno dolazi do magičnog izvora i popivši vodu izlijeći se od ljubavi. Tako se rješavaju Rinaldove ljubavne brige i on je opet spreman pridružiti se ostalim vitezovima u velikim bitkama.

Paralelno s tom radnjom pratimo ljubavnu priču o Bradamanti, ratnici i Rinaldovoj sestri, te saracenskom vitezu Ruggieru. Bradamante je silno zaljubljena u Ruggiera, a ni on nije hladnokrvan. Bradamanti je bilo prorokovano da će ona i Ruggiero postati rodonacelnici i utemeljitelji obitelji d'Este. Spletom okolnosti Ruggiero doživljava brodolom, ali ga je na nekom otoku spasio kršćanski isposnik, koji ga je ujedno i preobratio na kršćanstvo. Nakon brojnih peripetija, zapleta i raspleta, Bradamante i Ruggiero svojom zenidbom ispunjavaju

prorocanstvo.

Za to vrijeme borbe za Pariz su sve zešće. Saracenski kralj Agramante podmeće požar u Parizu. Kada situacija izgleda bezizlazna i kada bi logicki bilo da Saraceni nadjacaju vojsku Karla Velikog, Ariosto pokazuje da su svi događaji plod njegove iluzije i poigravanja likovima i situacijama. Javlja se motiv cudesne kiše, koja uspijeva ugasiti požar. U tom trenutku, ponovno se vraća Rinaldo i pomaze Karlu Velikom da nadjaca pogane i sprijeći osvajanje grada.

U pozadini tih događaja, Angelica, u svom bijegu pred zaljubljenim vitezovima, nailazi na ranjenog mladica, saracenskog pastira Medora. Angelica se zaljubi u Medora, čije je rane njegovala. Kasnije, simboličnim urezivanjem svojih imena u koru drveta, njih dvoje se vjenčaju.

Vratimo se sada na Orlanda. U svojim lutanjima on naiđe na drvo u kojemu su bila urezana imena Angelice i Medora. Videći to Orlando pomahnita, izbezumljen od ljubomore. U svom ludovanju doživio je mnoge pustolovine. Prvo juri za Angelicom u Španjolsku, prepliva Gibraltar i dopiše u Afriku. Obdaren je neranjivošću i tu Ariosto uvodi motiv Ahileja, drevnog grčkog junaka, koji je poput Orlanda poludio, ali od boli za izgubljenim prijateljem. Obojica su pocinili zlodjela iz osobne osvete. Orlando je ipak, osim velikih zlodjela i ubijanja nedužnih seljaka u čijim je licima vidio Medora, učinio mnoga junaštva. Orlando je na rubu propasti izjedan ljubomorom. Nakon tri mjeseca ludovanja, pojavljuje se plemeniti engleski vitez Astolfo, čijom pojavom Ariosto dovodi do vrhunca svoju maštu i fantastiku. Astolfo na krilatom konju odleti na Mjesec i tamo pronade Orlandov razum zatvoren u boci. Zbog svoje fanaticne ljubavi, Orlando je izgubio razum, koji je odlutao na Mjesec. Time Ariosto želi pokazati snagu i veličinu Orlandova ludila, u kojem je Mjesec motiv velike udaljenosti kao što je Orlando daleko od razumnog čovjeka. Sada se Orlando, oslobođen ljubavnih okova, može vratiti u borbu.

Astolfo prenosi borbu u Afriku, a Orlando ga prati i pridružuje mu se u borbi. Natjeraju u bijeg Agramantea, koji kasnije pogiba. Ep se završava velikom bitkom za Pariz. Ona završava pobjedom kršćanske vojske Karla Velikog. Orlando i Rinaldo više ne luduju za Angelicom jer je ona s Medorom pobjegla na Istok.

Tako bismo sažeto mogli prikazati zbivanja u ovom konstrukcijski vrlo složenom, ali umjetnički neprocjenjivom Ariostovu djelu.

ANALIZA GLAVNOG LIKA: Ariosto se koristi cijelom galerijom likova. Sve ih je prikazao vrlo plasticno i slikovito, no glavni lik Orlando potpuno je psihološki raščlanjen. Orlando je veliki i slavni vitez. Prikazan je kao covjek ogromne snage i energije. Orlando sebi prilagodava događaje, ponosan je, hrabar, a nadasve mudar, te potpuno gospodari svojim zivotom. No tada se pojavljuje Angelica. Orlando se zaljubi u nju, ali ona ga konstantno odbija, što smanjuje Orlandoovo samopouzdanje. Prvi put u zivotu zeli nešto što ne moze dobiti. Ali kada ugleda urezana imena Angelice i Medora to slomi njega i cijelu njegovu psihu. Naime, Orlandov ponos je povrijeđen. On, veliki, sjajni i ponosit vitez, Angelici je manje vrijedan od priprostog pastira. Angelica mu se, iz njegove perspektive, narugala, a on je ocekivao uzvracenu ljubav. Taj događaj je srušio cijelu njegovu osobu, koja je izgradena na casti i uspjehu. Tu se javlja Astolfo i ukazuje mu na njegove pogreške (ubijanje neduznih ljudi). Orlando shvaca da nije bio u pravu i da ne moze kontrolirati tude osjecaje. Polako mu se vraca razum i prestaje tako tragicno prihvacati događaje koji su prethodili njegovu ludilu.

JEZIK I STIL: Ariostov ep napisan je u strofama od osam stihova (oktave). Stih je pretežno dvanaesterac. U tom golemom djelu koje sadrzi preko pedeset tisuca stihova nailazimo na obilje stilskih figura i slikovitih motiva.

Neka od stilskih izrazajnih sredstava su:

Aliteracija: "Agrican za to kralj je Tartarije"

Poredba: "Zeljezne gdje da košulje i ploce

Izdrze udar ko po nakovnjima ? "

Personifikacija: "Tamo gdje šljem mu u val se uvali,

Niz vlazne prude silaziti stane."

Epiteti: ognjevito, kruta, radosno, strašan, suncani, zuti, zeleni, crveni, golo, lagan,

gustoj, tamnoj

Anafora: "Rad tebe smrt je svakoj bojnoj slavi,

Rad tebe cast za vojnika nesta,

Rad tebe hrabrost i krepost ostavi"

Polisindeton: "Glave, i plecke, i ruke i noge,

I stazu probi, kada pobi mnoge"

Metafora: "O, Ipolite, loze plemenite

Erkola grano, uzore svjetlilo"

U strofama ima mnogo opkoracenja i prebacivanja:

"Pitajuc cesto za nju, Orland krenu

Niz ravna polja il kroz šume luta;"

"Viteške igre moj otac zakaza

U Baion, bit ce pred godinu dana:

Naše se zemlje dobri glas pokaza,"

Kontrast: "One ih svojim plaštima odjenu,

S pleca ih skinu, ganute dobrotom,"

Pjesnicke slike:

olfaktivne: "Miris iz kose lijepe, njegovane,

Iz brade momka il iz ruha djevice,"

taktilne: "S krme ih, s pramca il s boka udara

Nestalna vjetra sila promjenljiva."

vizualne: "Zauvijek netko potone u more,

Izbaci vrtlog nad valove mnoge;

Plivaju neki, tu se glave bore,

Provire ruke ili gole noge."

auditivne: "Tu mnogi place, tu mnogi jauce,

Zaziva pomoc carstva nebeskoga"

Glavni motivi:

- motiv urezanih imena Angelice i Medora koji se time ze le narugati Orlando

- brodolom kao motiv zivotne prekretnice za Ruggiera, koji se nakon toga preobratio na kršćanstvo

- motiv Mjeseca kao metafora opsega Orlandova ludila

- Angelica simbolizira Orlandovu neostvorenu zelju te postaje uzrok njegovog bijesa i patnji

ZAKLJUCAK: Ne mogu reci da sam uživao citajuci ***Bijesnog Orlanda***. Zbog mnogih opkoracenja, prebacivanja i specificne konstrukcije recenica, u nekim mi je trenucima postajao potpuno dosadan i nerazumljiv. Djelo je vrlo teško za citanje pa sam na trenutke pomišljao da je Ariosto mogao umjesto epa napisati viteški roman. No, tada Ariostovo djelo ne bi imalo ovako veliku umjetnicku vrijednost. U stihovima najbolje dolazi do izrazaja Ariostovo umijeće prikazivanja događaja, kombinacije različitih situacija i povezivanja likova. Na vrhunski način Ariosto i najveće fantazije (Astolfovo odlazak na Mjesec), uspijeva prikazati kao normalnu pojavu.

Posebno me se dojmilo cetrdeset i prvo pjevanje u kojem je opisan Ruggierov brodolom. Pjevanje je krcato pjesnickim slikama, a prikaz utapljanja i nemoci ljudi u odnosu na prirodu jednom je rjecju genijalan. Tada mi je postalo jasno zašto se ***Bijesni Orlando*** smatra vrhunskim knjizevnim ostvarenjem.